

VII.

Hjerp-Calle.

Vid en af Ladugårdslandets bakgator låg, för något mer än ett tjugotal af år sedan, ett gulmåladt tvåvånings trähus, som det tycktes enkom uppbyggt för en liten och anspråkslös familj. Våningen en trappa upp innehöll bomingsrummen och nedra botten var inredd till bodlokal, der husets egare sedan många år tillbaka idkat viktualiehandel. Boden var en af gamla tidens handelslokaler, der man hvarken fann marmordisk eller blankskurade metallvågar, utan helt simpelt en furudisk, som af fläskknivens hugg erhållit djupa gropar, och ett par anspråkslösa vigtskålar, den ena af trä, den andra af jernbleck. På trappan, som ledde upp till boden, tronade alltid en half tunna strömming, hvars yttre skulle ha afskräckt hvar och en af nutidens grant utstyrda husmödrar från att söka komma uppför den smala trappan, men Hjerp-Calle*), så kallades allmänt bodens och husets originelle egare, hade inga sidenklädda fruntimmer till kunder, men så många flera »madammer» i bomullskjortlar, arbetare i förskinn, och en hel legion af små barfotade samhällsindivider, som hvar och en lemnade sin lilla skärf till utbyte mot handelsmannens varor.

Hjerp-Calles bod kunde med skäl kallas minuthandel, ty knappast fanns en minut, från klockan 7 på morgonen till klockan 11 på aftonen, då han icke var sysselsatt att väga ut för 6 skilling fläsk och 4 skilling ost, eller att räkna upp 2 skillings-sillar och sexstufvers-ljus, eller så kallade dankar. Utan någon medhjelpare hade han skött sin handel allt sedan han började, så berättade min far, ty då Hjerp-Calle blef sin egen, var jag icke född, och

* Grunden till detta binamn har jag förgäfvets sökt utforska.

alltid hade han en leende min och ett godt ord åt sina kunder, utan att göra afseende på om kunden kom barfotad eller klädd i galoscher.

— Kom igen lille vän, så får han ärter på köpet! — var hans bästa och vanligaste ordstaf, som han säkerligen använde flera hundra gånger om dagen, men alltid med ett leende och en nick, som skulle han ha sagt en splitterny qvickhet.

Jag gick den tiden i en privatskola helt nära intill Hjerp-Calles handelsbod, och vi skolpojkar voro de enda, som uppjagade moln på handelsmannens annars af förnöjsamhet skinande ansigte. Bland mina skolkamrater var en vid namn Frans K., som genom sin styrka, sitt glada väsen och framförallt genom sitt oförvägna mod, hade tillvunnit sig allmän popularitet inom skolan. Denne Frans, min synnerlige vän, var en af Hjerp-Calles värsta plågoandar; än måttade han en snöboll emot handelsmannens plirande ögon, än fångade han den hvita katten, Hjerp-Calles favorit, och lät honom bada i någon lerig vattenpuss, och kunde han icke hitta på något annat skälmstycke, så sköt han med sin pilbåge till måls på färbogen, som hängde i den alltid öppna dörren.

En dag hade Hjerp-Calle hos vår lärare anmält vårt okynne och rekommenderat oss till det bästa, en rekommendation som också rikligen utföll i form af stutar, hårluggar och handplagg, allt efter hvar och ens större eller mindre brottslighet. Alla utstodo vi våra straff med hjeltemod och lofvade inom oss, att snart nog utkräfva hämnd på vår anklagare.

Frihetstimman slog och knappt voro vi utkomna på gatan förr än från alla munnar hördes ett hotande rop: — Ned med Hjerp-Calle!

Efter en kort rådpläging beslöto vi alla att tåga till vår oväns möte under anförande af Frans, som fått den värsta stuten och som brann af längtan att aftvä sin skymf.

Det var en dag i Mars månad, men en dag som påmint om Maj, ty snön smälte från tak och gator och rann bort i strida floder. Komna i närheten af vår fiendes bönig, ställde vi oss alla omkring en stor snödrifva, och började tillverka en massa projektiler af den krama snön.

Så snart vi tyckte oss ega nog ammunition, för att en stund kunna bibehålla vår försvarsställning, gick Frans,

oförvägen som alltid, in till Hjerp-Calle, som för tillfället var utan kunder, för att genom något skålmstycke reta hans vrede och förmå honom att springa efter sig ut på gatan, der vi stodo färdiga att emottaga honom med en salfva af våra vattendränkta och följaktligen mycket hårda handgranater.

Vid åsynen af Frans mörknade Hjerp-Calles ansigte, men molnet försvann då han såg Frans' ångerfulla min och hörde hans gråtmilda röst.

— Magistern skickade mig hit för att fråga om inte handelsmannen skulle kunna förlåta mig och mina kamrater? — frågade Frans och låtsade snyfta.

— Jo, det gör jag visst det, om ni lofvar att hädan-efter hålla er i skinnet, era vargungar! — svarade Hjerp-Calle med belåten min, ty nu, tänkte han, får jag ändt-ligen vara i fred.

— Och så frågade magistern, om herrn har något godt smör? — fortsatte Frans.

— Gult som vax och färskt som om det vore tjärnadt i natt — svarade Hjerp-Calle och tog med smörspaden en klimp ur byttan, för att bevisa sanningen af sina ord.

— Och så frågade magistern, om herrn har någon god kumminost?

— Äkta holländsk, stark och saftig, så att det riktigt rinner om den — svarade Hjerp-Calle och tog fram en osthalfva.

— Nå, har herrn bröd också? — återtog Frans med ett illparigt leende.

— Jo du, det har jag — svarade Hjerp-Calle och sträckte handen efter käppen, som alltid stod bredvid disken, ty han började ana oråd.

— Ät då, så svälter herrn inte ihjäl — skrattade Frans och begaf sig på flykten, i hack och häl följd af Hjerp-Calle, som i häftigheten stötte mot strömmingstunnan, så att den rullade efter Frans och föll på hans hälar, med den påföljd att Frans stupade på näsan och efter honom Hjerp-Calle, båda formligen simmande i saltlaken bredvid strömmingarne, hvilka hoppade kring i snöslasket, liksom om de varit osaltade och aldrig någonsin upptagna ur sitt rätta element.

Sprattlande, som en verkligt lefvande fisk, låg Frans och kunde icke resa sig, ty hans venstra fot var fjettrad

som i ett skrufst ad. Hjern-Calle hade nämnligen fått fast i hans fot, och samtidigt med saltlaken, som kylde bröst och mage, kände Frans kallsvetten perla  utefter ryggraden, ty nu var visserligen vedergällningens stund kommen.

Med förtviflan i sin blick reste sig Hjern-Calle och skådade hur str ommingarne i långa rader seglade bort i rännstenen, utan att han kunde hejda dem, ty sitt byte ville han icke släppa. Ifrån str ommingarne v andades hans tankar till sist uteslutande mot upphofvet till hans olycka, och med blicken lågande af hämnd höjde han käppen, för att på stället afstraffa den stackars Frans, oaktadt våra väl rigtade snöbollar smattrade kring hans  ron.

Redan hade några k apprapp fallit på den delen af Frans' kropp, som låg så bekvämt till hands, då vi alla med ett ljudeligt hurra rusade mot barbaren, för att befria vår olycklige kamrat; men ovilkorligen stannade vi på halfva vägen vid den syn, som plötsligt framställde sig för oss, likt en uppenbarelse från höjden. I samma ögonblick vi ämnade göra vårt anfall, framskyndade en liten ljuslockig flicka, eller kanske rättare sagdt en engel, som kastade sig emellan käppen och Frans, så att det sista slaget träffade henne.

— Pappa, pappa, slå honom inte! — ropade den lilla flickan med  ngestfull röst och sträckte bedjande sina små händer emot Hjern-Calle.

Vid ljudet af denna röst släppte Hjern-Calle både käppen och Frans, och stod ett ögonblick stirrande på uppenbarelsen.

— Du får inte göra honom illa! — snyftade barnet med en medlidsam blick på Frans.

— Emma, min lilla flicka, har jag slagit dig? — klagade Hjern-Calle, och tog barnet i sin v ata famn, betäckande hennes ansigte med kyssar, hvarpå han hastigt bar henne in i det gula huset.

Slagna af f rsv aning, stodo vi alla och tittade efter den försvunna synen; till och med Frans glömde sitt j amerliga tillstånd, för att blicka efter sin r addarinna. Några ögonblick derefter sågo vi Hjern-Calle inträda i sin öfvergifna bod, som under tiden blifvit  fverfull af kunder, och vi stodo alla färdiga att gripa till flykten, men då vi sågo att han icke gjorde min af att vilja förfölja oss, icke ens att taga vara på sin käpp och sin toma str ommingstunna,

så gjorde vi oss ingen brådska, utan stannade en stund på valplatsen, blickande upp till fönstren en trappa upp, ty helt säkert hade vår hulda skyddsengel kommit derifrån. Det dröjde heller icke länge förr än hon visade sig ett ögonblick i ett af fönstren; hon nickade åt Frans och log så godt emot honom, att vi andra blefvo helt nedstämda öfver att icke ha varit i hans ställe.

Den ljuslockiga flickan blef sedermera en lång tid mål för vår nyfikenhet och våra gissningar. Några trodde, att hon var en bortröfvad prinsessa, som Hjerp-Calle dolde i sitt hus, andra återigen, mindre romantiska, förmodade att hon var Hjerp-Calles dotter, ty hon hade ju kallat honom »pappa», och slutligen kommo vi alla öfverens om att denna sista förmodan var den troligaste.

Besynnerligt nog klagade icke Hjerp-Calle hos vår lärare öfver vårt sista och djerfvaste anfall emot hans lugn, och från den dagen fick han också vara i fred. Visserligen väcktes några gånger fråga om att roa oss på Hjerp-Calles bekostnad, men det stannade dervid, ty Frans, hufvudmannen för våra skälmstycken, hade ändrat tankar. Han ville icke vidare höra talas om något spratt åt handelsmannen, ja, än mer, han tog honom under sitt beskydd och sade sig vilja slå armar och ben af den, som vågade förnärma Hjerp-Calle eller någon i hans hus.

Omkring sju och ett halft år hade förflutit sedan den skickelsedigra bataljdagen. Frans och jag hade för länge sedan slutat skolan, och minnet af hela den muntra episoden hade förbleknat för andra uti mitt eget öde ingripande händelser, då det på en gång väcktes till lif vid ett sammanträffande med Frans, som då var en yngling om tjugo år, elev vid De Fria Konsternas Akademi. Jag gick en afton ned i Strömparterren och der träffade jag Frans, lutad emot jernstaketet och med blicken dystert fästad på den hvirflande strömmen, som porlade och fräste, liksom hade den motsträfvigt emottagit de glittrande ljuspelare, som speglade sig uti den. Den vackra anläggningen var eklärerad och en böljande människomassa rörde sig mellan träden, men Frans tycktes hvarken höra eller se; synbarligen trodde han sig ensam i hela världen, oaktadt det surrande hvimlet bakom honom.

— Hvad går åt dig, din toker? — frågade jag och slog honom sakta på axeln.

Han vände sig hastigt om och då han igenkände mig, fattade han mina båda händer, med samma häftighet som den drunknande griper efter en räddningsplanka.

— Jag är olycklig, mycket olycklig! — suckade han och ett par tårar rullade utför hans bleka kinder.

— Bah, det går väl öfver — svarade jag. — På artistens väg ligga många stötstenar; men man får inte ge sig vid första stöten. Ihärdighet och mod måste man ega, om man vill uppnå målet, den vinkande lagerkransen; men hvad är det då egentligen, som händt?

— Mins du den ljuslockiga lilla flickan, som räddade mig undan Hjerp-Calles hämnd, då jag hade utfört mitt sista puts emot honom.

— Den förtrollade prinsessan! Ja, nog mins jag henne — svarade jag och hela bataljscenen stod klar för mitt minne. — Du har då återsett henne och sedan den stunden målar du dina sjöar gula, som hennes lockar, dina skogar blå, som hennes ögon och dina himlar röda, som hennes svällande läppar. Ja, jag förstår din olycka och deltar deri.

— Skämta icke — suckade Frans. — Jag var endast ett barn, då jag första gången såg henne; men efter den stunden har hennes bild allt djupare trängt in uti mitt hjerta, och kring den ha uppväxt mina framtidsförhoppningar, mina ljufvaste önsknningar. Sedan jag slutade skolan har jag ofta vandrat förbi hennes boning, våra blickar ha mötts, vi ha helsat som två syskon på hvarann; men nu — nu är det icke längre så...

— Nåväl, då vet du väl också hvem hon är? Prinsessa eller hökardotter?

— Hon är Hjerp-Calles enda barn, hans ögonsten, och likt draken, som rufvar öfver skatten, vakar han öfver henne. Längre sökte jag att få tala vid henne, men förgäfvades, slutligen lyckades jag dock att öfvertala en gammal madam, som gick och bjöd ut bakelser, att framskaffa ett bref till henne.

— Nå, än sedan?

— Jag fick ett svar, deri hon lät mig läsa sitt hjertas innersta hemlighet. Hon upptog bekännelsen om min kärlek med barnslig glädje, och skref, att hon ville dela sitt hjerta mellan sin far och mig; hon beviljade mig ett möte i trädgården... och detta möte har egt rum i afton.

— Och ändå säger du att du är olycklig?

— Fadren öfverraskade oss och . . . — här afbröt Frans sin mening och jag kände hur hans hand darrade i min.

— Och han hade käppen med sig? — fortsatte jag Frans' mening och kunde icke tillbakahålla ett löje, oakadt mitt djupa deltagande för hans smärta.

— Han slog mig, och jag stod försvarslös, ty huru kunde jag väl lyfta handen emot hennes far? Han svor att han skulle förvandla sitt hus till ett fängelse, förr än vi skulle återse hvarann.

— Hvad sade flickan om den saken?

— Hon sjönk sanslös till gubbens fötter och jag måste i samma stund fly ifrån henne — kanske för alltid!

— Då man är tjugo år kan man hoppas och vänta — tröstade jag — tiden förändrar mycket; fadrens vrede skall snart lägga sig, och sedan kommer glädjens tid.

— För mig återstår blott döden! — mumlade Frans med förtviflans ton.

— Naturligtvis; men först skall du lefva lycklig i femtio å sextio år. Kom nu hem med mig, jag lemnar dig icke förr än jag tändt hoppets flamma i ditt förfrusna hjerta.

Vi åtföljdes hem till mig, och innan påföljande dagen gått till ända, hade jag bringat min 'stackars vän till förnuft och förmått honom att med hand och mun lofva att icke företaga sig några dåraktiga ytterligheter, utan tåligt afvakta hvad tiden skulle bära i sitt sköte.

Några dagar derefter afreste jag från Stockholm, som jag trodde för kort tid; men först tre år derefter återvände jag till hufvudstaden, för att om möjligt bereda mig en varaktig stad dersammastädes. Jag återkom på morgonen en vacker sommandag och sedan jag flyttat in i mitt logis och ställt mina saker i ordning, beslöt jag på aftonen att företaga en promenad i vagn kring Djurgården, i sällskap med några af mina reskamrater.

På färden dit lät jag kusken taga en liten omväg och köra den gatan der Hjern-Calles bod var belägen; men huru beskrifva min förvåning, då jag icke ens återfann det gamla välkända gula huset, utan i stället ett nybyggt stenhus, hvars taksparrar voro klädda med löf och kransar, vittnande om ett nyligen hållet taklagsöl.

Sedan jag hemtat mig från min förvåning, ropade jag

an en gammal gumma, som gick förbi vagnen, och frågade hvad denna förändring hade att betyda.

— Hjerp-Calle dog, det är nu ett år sedan — upp-lyste gumman — det var en ståtlig begrafning må herrn tro, hela kyrkan var fullsatt med ljus och alla fattiga fingo äta och dricka fritt den dagen; men så lemna den smulgråten också en half million riksdaler efter sig.

— En hel million var det — inföll en pojke, som stannat och lyssnat på oss.

— Han hade ju en dotter, hvar finns hon nu — återtog jag.

— Ja, det vete vår Herre! Se'n hon fick så mycket pengar, så ville hon naturligtvis icke bo här, långt bort från all ära och redlighet.

Stackars Frans, den der halfva millionen var dig ett streck i räkningen, säkert har hon långt för detta glömt den fattige artisten och spekulerar nu som bäst på att bli grefvinna, ja, furstinna kanhända, tänkte jag och tillsade kusken att fortsätta vägen.

Sedan vi genomkorsat Djurgårdens lummiga gröna lunder, ställde vi kosan upp till Hasselbacken, för att supera; men komma upp till manégen måste vi stanna, ty hela vägen uppåt backen var uppfylld af ekipager. Vi stego ur och närmade oss så småningom värdshusbyggningen.

— Hvilka präktiga hästar! — utropade en af sällskapet, och visade på ekipaget, som stod närmast trappan. — Och vagnen sedan, den kunde anstå en furste.

Han hade i sanning rätt, ekipaget var verkligen furstligt, om man undantar kuskens livrée, som var helt enkelt, mörkgrått med silfver, men förträffligt öfverensstämmande med de apenkastade hästarne och det silfverhvita skum, som föll från deras frustande näsborrar. I detsamma sprang en vaktmästare förbi mig, men måste stanna vid det jag fattade honom i frackskörten.

— Hvad är här för tillställning? — frågade jag.

— Här har varit middagsbröllop, min herre — svarade vaktmästaren och ville fortsätta vägen.

— Nej stopp, min vän, först måste ni säga hvilka bruden och brudgummen äro?

— Det vet jag icke, fråga kusken, som kör de apenkastade hästarne, det är de nygiftas ekipage — fortsatte vaktmästaren och slet sig lös.

Jag närmade mig det präktiga ekipaget, men i samma ögonblick trädde en betjent i grått livrée ut från byggningen och vinkade åt kusken, som genast körde fram. Betjenten öppnade vagnsdörren, och lätt som en fågel sväfvade en vitklädd gestalt in i vagnen, åtföljd af en svartklädd skepnad, hvilken sednare jag icke egnade en sekunds uppmärksamhet, ty åsynen af den vitklädda gestalten hade alldeles förvirrat mina sinnen. Hvar hade jag förut sett detta strålande ansigte, dessa gyllene lockar? De voro mig så välbekanta, men hvar skulle jag återfinna dem i det förflutnas virrvarr? Vagnen for af som en blix och följdes i hack och häl af marskalkarnes och tärnornas vagnar. Jag skyndade ett stycke efter, för att se hvarthän de foro, och kom just lagom för att se vagnarne med ilande fart taga vägen framåt slätten.

I samma ögonblick bröllopståget försvann för min syn, klarnade mitt minne och bataljen utanför Hjerp-Calles bod stod lefvande inför min själs öga. Bruden, som jag nyss sett, hade ju samma englalika anlete, som den lilla ljuslockiga flickan, Frans' räddarinna. Utan tvifvel var den strålande gestalten Hjerp-Calles dotter. — Stackars Frans! Ditt öde är således afgjort, hon är sammanlänkad med en annan och bär helt säkert nu ett klingande namn — reflekterade jag och återvände helt dyster till mitt sällskap.

Då jag några timmar sednare hemkom till mig, lofvade jag mig sjelf att så snart som möjligt uppsöka Frans, och om han ännu lefde, söka trösta honom öfver hans förlust.

Nästa morgon vaknade jag mycket sent, klockan visade på tio; men i detsamma mina ögon rigtades emot klockan, föll min blick på ett bref, som stod upprest emot klockställaren. Det var adresserat till mig, jag bröt det och läste:

»Vän och broder!

»Med stor glädje återsåg jag dig i går afton, ehuru »blott för ett ögonblick. Jag är lycklig, utesägligt lycklig; »kom och se sjelf! Jag väntar dig till middagen och skall »skicka in min vagn för att hemta dig. Välkommen i dag, »i morgon reser jag till Italien».

Jag läste och läste om igen: — »Jag väntar dig till middagen och skall skicka in min vagn för att hemta dig». — Det var för mig obegripligt. Jag borde väl sjelf ha reda

på om jag egde någon vän och bror, som bestod sig med eget ekipage, men derom visste jag intet. Att denna min okände vän var litet yr i mössan af lycksalighet kunde märkas, eftersom han glömt teckna sitt namn under mid-dagsbjudningen.

Jag ropade min städerska och fick den upplysningen, att portvaktens hustru för en timma sedan emottagit brevet, men som hon nu var utgången, så kunde jag icke få veta hvem som lemnat det.

Brinnande af otålighet gjorde jag helt hastigt min toilett och redan innan klockan slagit elfva vandrade jag, behörigen uppsträckt i frack, fram och tillbaka i mitt arbetsrum, lyssnande efter om någon vagn skulle närma sig. Flera vagnar kommo, men rullade alla förbi; jag började verkligen känna mig illamående af ovisshetens qual, som varade i tre hela timmar, då äntligen klockan två en vagn stannade utanför min port. Jag sprang till fönstret och blickade ned på gatan, men huru beskrifva hvad jag tänkte och kände, då jag såg det präktiga ekipaget och de apelkastade hästarne, som jag qvällen förut så mycket beundrat. Jag drog på mig mina handskar, tog hatt och öfverrock och hade så när kommit hufvudstupa utför trappan, så brådt hade jag ner, för att stilla min nyfikenhet. Betjenten stod bugande vid vagnsdörren; jag steg upp och ämnade just med en fråga vända mig till betjenten, då jag öfverraskades af att finna honom redan på kuskbocken och vagnen i full fart utåt gatan, tagande vägen åt Djurgården.

— Det var tusan att vara qvick i vändningarne, tänkte jag och kastade mig förargad på de svällande sidendynorna, ty nu måste jag uthärda med min ovisshet ända till framkomsten. Långe behöfde jag dock icke vänta, ty efter en quartars timmas färd stannade vagnen vid en af de täcka sommarboningar, som äro belägna straxt bortom Djurgårds-slätten.

Med beundransvärd hastighet öppnade betjenten vagnsdörren och gårdsgrinden, och med lika stor hastighet ilade jag upp till verandan, der förklaringen väntade mig. — På verandan stod Frans K. och räckte mig sina båda händer med ett hjertligt: »välkommen!»

Från Frans vände sig mina ögon till dörren, genom hvilken i detsamma ett fruntimmer trädde ut på verandan.

Om jag hade himmelens azur, morgonrodnadens purpur, liljans renhet, solens guld och diverse andra sorters vackra färger i mitt bläckhorn, så skulle jag beskrifva henne, men som jag nu endast kan förfoga öfver bläck, så åtnöjer jag mig med att säga, det hon var gudomligt vacker. Hon fästade sina ögon på mig, och jag kände igen samma klara och milda blick, som jag för nio år tillbaka sett i fönstret ofvanpå Hjerp-Calles handelsbod.

— Min lilla hustru — presenterade Frans, och vändande sig till sin fru, fortsatte han: — Se här, min Emma, den ungdomsvän, som jag så mycket talt med dig om.

Med ett ljuft småleende räckte hon mig handen, hvilken jag hjertligt tryckte, hvarpå jag vände mig till Frans och hviskade:

— Vore hon också fattig, som Job, så vore du likväl den lyckligaste bland dödlige. Nu är du fem hundratusen gånger lyckligare.